

Manuel Blancafort, un compositor per al futur

Diverses activitats recorden, aquesta temporada, el 125è aniversari del compositor Manuel Blancafort; entre les quals hi ha una iniciativa que promourà el diàleg de la música d'avui, inspirada per la seva obra, amb la que escriuran els compositors catalans de l'any 2073.

Manuel Blancafort i de Rosselló (la Garriga, 12 d'agost de 1897-Barcelona, 8 de gener de 1987) va néixer en el si d'una família burgesa i culta, propietària d'un conegut balneari d'aigües termals a la Garriga, visitat amb freqüència per personalitats il·lustres del món de la cultura, les arts i la política de l'època. Però la seva veritable escola artística va ser la fàbrica de rotlles de pianoles que regentava el pare i que al moment de més esplendor, els anys vint del segle passat, va nodrir de música Europa, Amèrica i Oceania.

Ara, amb motiu de la commemoració del 125è aniversari del naixement del compositor, la Fundació Manuel Blancafort -creada pels seus nombrosos descendents amb l'objectiu de preservar-ne el llegat artístic- ha organitzat un seguit d'activitats que tenen com a objectiu principal donar a conèixer la música d'aquest creador, una de les figures més rellevants del panorama musical català del segle XX.

El calendari inclou, entre altres activitats, les estrenes de la versió íntegra i original de la seva *Simfonia en Mi*, Premi Ciutat de Barcelona 1950, i de la versió per a deu instruments solistes de la composició pianística *Sonatina antiga*. I encara més. La descoberta d'unes juvenívoles i desconegudes *Humoresques* permetrà també dur a terme un original projecte que proposa un diàleg entre la música de Blancafort i la creació actual. I a partir d'això, encapsular en el temps aquesta experiència per tornar a repetir-la d'aquí a cinquanta anys.

Vocació renovadora

De formació pràcticament autodidàctica, Manuel Blancafort va començar a escriure música a l'adolescència, amb la voluntat de desenvolupar una creació allunyada del wagnerisme i el nacionalisme imperants a la Barcelona de l'època. Amb vint-i-un anys va conèixer el compositor Frederic Mompou, amb inquietuds artístiques semblants a les seves i amb qui va compartir una estreta amistat, decisiva en el desenvolupament de la seva personalitat musical.

Durant un primer període creatiu, que s'estén fins a la Guerra Civil, la seva música es troba clarament influïda per l'estètica impressionista francesa i se centra en obres de petit format, majoritàriament per a piano sol, cançons i peces corals. Són obres de vocació renovadora i forta càrrega expressiva, "*una música clara, delicada i concisa per expressar les impressions de la natura i els sentiments*", segons ressenya el seu net Xavier Calsamiglia i Blancafort.

Ja en una segona etapa de maduresa personal i creativa, i mogut per la necessitat d'ampliar el seu univers

sonor, evolucionà cap a les grans formes musicals: la simfonia, els concerts per a piano i orquestra, els quartets de corda i la cantata *Virgo Maria*.

Casat amb la violinista Helena París, amb la qual tingué onze fills, dos d'ells també músics, la seva obra ha estat objecte de diversos reconeixements. Obtingué, entre d'altres, el Premi Ciutat de Barcelona en dues ocasions (1950 i 1966), el Premi Orfeo Català (1965), la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (1982) i la Medalla d'Or de l'Ajuntament de Barcelona (1986).

Llegat desconegut

"El problema és que, del conjunt d'aquesta obra, només coneixem bé el Blancafort de la primera època, en què gairebé tot és producció pianística. Aquestes obres s'han tocat molt, s'han enregistrat i es poden trobar a les plataformes de música. Ara bé, la producció de maduresa no ha tingut el mateix recorregut, perquè aquestes obres no estan enregistrades o no se n'ha fet difusió", assenyala Calsamiglia.

És per això que la celebració d'aquest 125è aniversari posarà èmfasi especial en la coneixença del llegat musical menys difós del compositor. Concretament, el concert commemoratiu de l'efemèride el 27 de gener al Petit Palau de la Música Catalana proposa un programa que explora *"la cara oculta"* de la producció de Blancafort.

Del conjunt d'obres interpretades, destaca l'estrena de la versió per a deu instruments –piano, quartet de vent i quintet de corda– de la *Sonatina antiga* (1929), obra original per a piano que s'interpretà al XIV Festival de la Societat Internacional per la Música Contemporània (SIMC), celebrat a Barcelona l'abril del 1936.

"El 1967 l'Orquesta de Radiotelevisión Española la va tocar en format simfònic a l'Auditorio Nacional, amb José Tordesillas al piano i direcció del seu fill Albert Blancafort i París, aleshores director del Coro de RTVE. Però la veritat és que la idea de l'avi era que aquesta obra fos interpretada per un conjunt de solistes. I això és el que farem ara", explica Manuel Romaní i Blancafort, també net de l'autor.

El programa inclou quatre peces de piano de joventut, datades entre els anys 1915 i 1918; tres per a violí i piano –*Per a l'Helena* (1917), *Romança de saló* (1942) i *Pastorel·la* (1927)– i el *Quartet en Do* (1946). Les interpretacions seran a càrrec del Quartet Gerhard, Pau Llopis (contrabaix), Aleix Vaqué (flauta), Daniel Souto (oboè), Abel Batlles (clarinet), María José Rielo (fagot) i Miquel Villalba al piano i la direcció musical.

Càpsula del temps

Els responsables de la Fundació Blancafort, però, volen anar encara una mica més enllà i fer d'aquesta commemoració un motiu de trobada i diàleg entre la música del compositor i els joves creadors d'avui.

El punt de partida d'aquest projecte ha estat la trobada de dues obres molt primerenques, anomenades *Humoresques*, que el compositor va escriure el 1914, un any abans del seu *Opus 1*. D'aquestes peces només es tenia constància per la correspondència entre Blancafort i Mompou, però mai se n'havien trobat les partitures. *"Un dia, a l'antiga casa familiar de Sarrià, vam localitzar un rotlle de pianola marcat amb aquest nom", explica Xavier Calsamiglia. "Malauradament, aquest rotlle no es podia reproduir fins que, indagant, vam trobar un investigador de la Universitat Autònoma de Barcelona que tenia una màquina que escanejava aquests rotlles i, mitjançant un programa informàtic, n'extreia i reproduïa la partitura".*

Una feliç trobada que, lluny de quedar-se en una simple anècdota, va agafar un vol insospitat. *"Som conscients que els compositors joves d'avui pateixen, igual que havia patit l'avi, per donar a conèixer la seva obra, i per això vam tenir la idea de convidar sis autors joves que fessin una reinterpretació d'aquestes Humoresques", assenyala Calsamiglia.*

Però no només això. A més d'escriure una peça per a violí i piano inspirada per les *Humoresques* de Blancafort, els sis autors –tres homes i tres dones, perquè *"a la discriminació contra els compositors s'afegeix la de les dones compositoras"*– aportaran també una altra peça inacabada, una mena d'idea

musical, que es tancarà en una capsula que s'obrirà d'aquí a cinquanta anys.

La Biblioteca de Catalunya serà l'encarregada de conservar aquesta càpsula del temps i de promoure, arribada la data, que el material que s'hi ha dipositat serveixi d'inspiració als joves autors del moment, tal com ha fet aquest 2023 la música de Blancafort amb Clàudia Baulies, Helena Cánovas, Marc Migó, Joan Magrané, Montserrat Lladó i Carles Marigó.

L'acte de tancament de la càpsula tindrà lloc el dijous 26 de gener a la Biblioteca de Catalunya i el 13 d'abril, a l'Ateneu Barcelonès, el pianista Carles Marigó i la violinista Sara Cubarsi s'encarregaran d'estrenar les partitures.

Estrena simfònica

Finalment, els dies 5 i 6 de maig a L'Auditori, l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya, dirigida per Juanjo Mena, presentarà la versió original i completa de la *Simfonia en Mi* (1950), tot afegint-hi un quart moviment, "Scherzo", que no es va interpretar quan Eduard Toldrà i l'Orquestra Municipal de Barcelona la van estrenar el 1951. De fet, va ser el mateix compositor qui, per manca de temps, decidí no incloure aquest passatge quan presentà l'obra al Concurs Ciutat de Barcelona, segons que va deixar consignat l'autor al manuscrit original de la partitura que es conserva a la Biblioteca de Catalunya.

"Aquest moviment s'havia perdut i trobar-lo ha estat tota una aventura. De fet, el vam localitzar a la mateixa biblioteca, però camuflat com si fos una altra partitura", explica Manuel Romaní. A més de completa, la *Simfonia en Mi* s'escoltarà també en la versió original, tal com la va concebre l'autor, sense els canvis que Toldrà va introduir al tema principal del primer moviment i dels quals també s'ha tingut coneixença recentment a partir de les notes que el compositor va escriure a la partitura.

"Com a Fundació no tenim recursos per fer coses i tot es fa per voluntariat dels membres, però el nostre objectiu és que tota la música de Manuel Blancafort estigui descoberta, revisada i corregida", conclouen els nets del músic.

Imatge destacada: (c) Bosch / CEDOC.